

KİBİR

İm satanlar Allah'ın ilgi ve merhametini kaybedeceklerdir (Buhârî, "Libâs", 1, 2, 5; Müslüm, "Libâs", 42-48). Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremeyecektir (Müslüm, "Îmân", 147; Ebû Dâvûd, "Libâs", 26). Özellikle son hadis, kibrin ne kadar kötü bir huy olduğunu gösteren bir delil olarak konuya ilgili bütün kaynaklarda zikredilir. Gazzâlî bu hadisi açıklarken özetle şu görüşlere yer verir: Kibir cennete girmeye engeldir; çünkü insanın müminlere yaraşır huylar kazanmasını öner; halbuki bu huylar cennetin kapıları demektir. Kibir cennetin bütün kapılarını kapatır; zira kibirlî kişi kendisi için istedığını başkaları için istemez (Gazzâlî, III, 344). Söz konusu hadiste ifadenin hayli ağır olmasını dikkate alan bazı âlimler, buradaki kibirle "Allah'a karşı büyüğlenme ve O'na boyun eğip kulluk etmeyi kendine yediremememe" anlamının kastedildiğini belirtmişlerdir. Aynı hadis, "Kiyamet gününde müminler kalpleri kibirden arındırıldıktan sonra cennete girebileceklerdir" şeklinde de yorumlanmıştır (İbnü'l-Esîr, IV, 5).

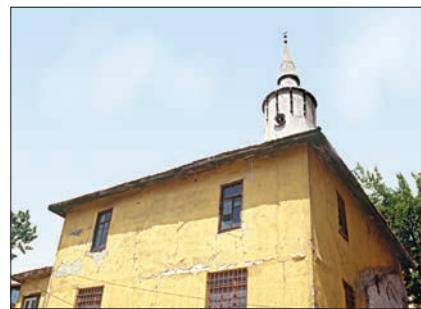
Kibir, erken dönemlerden itibaren İslâm ahlâk ve tasavvuf kitaplarıyla edep ve hikemiyata dair mecmuların önemli konularından biri olmuş; bu kaynaklarda kibrin anlamı ve mahiyeti, sebepleri, belirtileri, dinî, ahlâkî ve içtimai zararları gibi konular üzerinde durulmuştur. Bunlar arasında Gazzâlî'nin *İhyâ'ü'l-ülûmi'd-dîn*'ının özel bir yeri vardır. Eserin "Kitâbü'l-Zemmi'l-kibr ve'l-ucb" başlıklı bölümünde konuya ilgili başlıca âyet ve hadislerle seleften intikal eden açıklamalar aktarılmıştır. Tevazu, kibir kavramının anlamı ve mahiyeti, kibirlenmenin zararları, çeşitleri ve dereceleri; ilim, amel ve ibadet, soyluluk, güzellik, zenginlik ve güç şeklinde sıralanan kibir sebeplerinin gerçek anlamı ve değeri; alçak gönüllü insanların karakter yapıları, kibir hastalığının tedavisi ve tevazu erdemini kazanmanın yollarıyla ucb kavramı dinî, ahlâkî, psikolojik, pedagojik vb. yönlerden incelenmiştir. Eser, gerek sistematik gerekse içerik yönünden konuya ilgili sonraki literatür için bir model oluşturmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Râğıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "kbr" md.; a.mlf., *ez-Zerî'a ilâ mekârimi's-serî'a* (nşr. Ebû'l-Yezîd el-Acemî), Kahire 1405/1985, s. 299-307; *Lisânü'l-Arab*, "kbr" md.; *Tâcü'l-arûs*, "kbr" md.; Wensinck, *el-Mu'cem*, "kbr" md.; M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "kbr" md.; Buhârî, "Libâs", 1, 2, 5, "Edeb", 61; Müslüm, "Îmân", 147, "Cennet", 47, "Libâs", 42-48; Ebû Dâvûd, "Libâs", 26; Tirmizî, "Birr", 61, 71; Hâris el-Muhâsibi,

er-Ri'âye li-hukuküllâh (nşr. Abdulkâdir Ahmed Atâ), Beirut 1405/1985, s. 335-426; İbn Kutaybe, "Uyûnû'l-âhbar" (Tavîl), I, 381-388; İbn Hibbân, *Ravżatü'l-ukâla'* ve *nûzhetü'l-fużâla'* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd v.dgr.), Beyrut 1397/1977, s. 59-63; İbn Miskeveyh, *Tehzîbü'l-âhâlâk* (nşr. İbnü'l-Hatîb), Kahire 1398, s. 165-167; Mâverdi, *Edebü' d-dünyâ ve'd-dîn*, Beyrut 1398/1978, s. 231-236; İbn Abdülber, *Behcetü'l-mecâlis*, I, 437-448; Gazzâlî, *İhyâ'* (Beyrut), III, 336-377; İbn Atîye el-Endelüsî, *el-Muħarrerû'l-vecîz* (nşr. Abdüsselâm Abdüssâfi Muhammed), Beyrut 1413/1993, IV, 563; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, Kahire 1323, IV, 5; Ferîd Vecdî, *DM*, VII, 43.

 MUSTAFA ÇAĞRICI

Kıçık Mescidi – Ankara

KİÇİK MESCİDİ

Ankara'da XV. yüzyıla ait cami.

Gecik / Keçik / Gicik Mescidi olarak da bilinir. Ulucanlar caddesinde yer alan mahalle mescidi karakterinde küçük bir camidir ve bu sebeple yapıldığı dönemde Orta Anadolu'da keçik / gicik şeklinde de telaffuz edilen keçik / gicik "küçük" sıfatıyla tanınmış olmalıdır. 847 (1443-44) tarihli Kitâbesinden bânisinin Hacı İsmâîl b. İbrâhim adlı bir zat olduğu öğrenilmektedir. Orijinal halini büyük ölçüde kaybetmiş bulunan yapı, uzun süre Kızılay'ın deposu olarak kullanıldıktan sonra 1963 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılarak ibadete açılmıştır.

Halen mevcut örtüsü sıvri çatı şeklidir ve kiremit kaplıdır; duvarları kerpiçle örmüş, subasmanına kadar moloz olduğu görülen alt bölüm çimento ile sivâlmıştır. Kareye yakın dikdörtgen planlı olan mescid doğu yönünde pencere içinden ulaşılan bir minareye sahiptir. 1963'teki onarımdan önce tavandaki ahşap kirişler üzerinde görülen yeşil ve kırmızı bitkisel bezemeler bugün artık mevcut değildir. Dört ahşap direkle taşınan ve halen bir tahta perdeyle kapatılmış olan kuzeydeki kadınlar mahfili tamamen yenilenmiş durumdadır; buraya doğudaki basit bir merdivenle çıkılmakta, ortasında ise balkon şeklinde müezzin mahallî bulunmaktadır. Yapının doğusundaki üzerinde kitâbenin de yer aldığı kapı onarım sırasında kapatılarak batı tarafından yeni bir kapı açılmıştır. Dokuz pencereden sekizi tamamen yenilenmiş, yalnız kadınlar mahfilininbatisında yer alan alçı pencere orijinal haliyle bırakılmıştır.

Mescidin tavanına kadar yükselen mihrap orijinaldir ve sadece alt kısmı onarım görmüştür. Alçıdan kalıplama tekniğiyle alçak kabartma olarak yapılan mihrabın

nişi çokgendir ve bugün süslemeleri belli olmayacağı derecede boyalıdır. Stalaktitli nişin iki yanında küp başlıklı sütunçeler bulunmaktadır. Mihrap iki bordürle kuşatılmış olup dıştakinde sülüs hathî kelime-i tevhid, ikinci bordürde ise geometrik bir desen tekrarlanmaktadır; nişin köşeliklerinde de aynı desenin devam ettiği görülür. Boya yüzünden motifleri pek anlaşılamayan nişin en önemli süslemeleri beş ve on köşeli yıldızlar meydana getiren geçmelerdir. Kare kaide ve sütun başlıklarları rozet motifleriyle bezenmiştir. Mihrap alınlığında ve tacinda üç şerit halinde sülüs hatla yazılmış Kur'an'dan ayetler gözüçarpmaktadır. Kaba ahşaptan yapılmış sade görünümülü minber orijinal değildir. Müezzin mahallî önünde mavi zemin üzerinde dörde bölmülmüş bir çerçeve içinde beyaz boya ile yazılmış, caminin 1175 (1761-62) tarihinde tamir edildiğini bildiren ahşap bir kitâbe bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mübârek Galib, *Ankara II: Kitâbeler*, İstanbul 1928, s. 29; Nurettin Can Gülekli, *Ankara: Tarih-Arkeoloji*, Ankara 1948, s. 123; a.mlf., *Ankara Rehberi*, İstanbul 1949, s. 82; Gönül Öney, *Ankara'da Türk Devri Yapıları*, Ankara 1971, s. 44-46; Ayverdi, *Osmanlı Mî'mârisi II*, s. 253; İbrahim Hakkı Konyalı, *Ankara Camileri*, Ankara 1978, s. 37; Yıldız Demiriz, *Osmanlı Mimarısında Süsleme*, İstanbul 1979, I, 185-186.

 ÖZKAN ERTUĞRUL

KIEPERT

Yaptıkları Türkiye haritalarıyla tanınan baba-oğul iki Alman coğrafya ve kartografi uzmanı.

Johann Samuel Heinrich Kiepert. 31 Temmuz 1818 tarihinde Berlin'de doğdu. Aynı şehirdeki Sâmî diller okulunu bitirdi. Daha sonra coğrafya, özellikle de kartog-